

КОСМИЧКИ МОТИВИ У ПОЕЗИЈИ МИОДРАГА Д. ИГЊАТОВИЋА

МИША ЛАЗАР

Београд

E-mail: misa.misino.lazar@gmail.com

Резиме: У раду су анализирани космички мотиви у поезији Миодрага Д. Игњатовића.

Кључне речи: Космички мотиви, Миодраг Д. Игњатовић

*Питам, како земљу спрам звезда одређују?
Како утврђују путеве којима ходи људи?
Летописце питам, шта у поест све уписују?
Питам свој сан, на којој планети се буди?
(Пут којим се ретко иде - М. Д. Игњатовић)*

Отварајући овај мали осврт на једну поезију и њеног аутора, у неким другим случајевима, можда бих се двоумио – чијим то знаменитим стиховима, којег поетског великана човечанства, поставити бар привидни ”рам” у нечему, што се и не да оквирити? Миодраг Д. Игњатовић, као поета, мислилац и мудрац нашег времена, и сам веома ослоњен на то поетско-филозофско благо светске баштине, у свом немалом опусу, има много ”само својих врхова”, да не морам цитирати друге. Уједној зрелој, комплексној и, до пулсирања и бреклости, ”пуној” поетици, каква му је, углавном, од самих почетака до данас, те ”звездане стихове” у пуном сјају и домету, некако пре свештамо кад се одредимо овако, из само једне и посебне ”светлости” да их осветљавамо. Јер, Игњатовић, кад пева о човеку, заплиће и расплиће све његово и њему (човеку) битно од искона до данас, те нам тако нуди и потпуног ”поетског човека”. Просто – његова песма и кад је љубавна, није само љубавна; кад је родољубива, није само родољубива; кад је бојска, није само таква итд. Тако, трагајући у његовој поезији и за том ”кореспонденцијом” са (Н)небом, видимо да је негде, врло кристалисана и

директна, а негде запретена и тек у назнакама, али веома присутна, и сем што даје тежину целокупном делу, она га увршћује у високо вредносне, ”заокружене” песнике, који имају ”своју планету” и свој лични поетски космос!

Само у овој цитираној строфи ”предводници”, Игњатовић поставља чак неколико суштинских питања – о односу земље и космоса (”звезда”), куда то иде овај свет, шта то човек(”летописац”) баштини, који му је сан и где га као Прометеја може одвести? Колико је дух овог човека опседнут таквим темама и тајнама, показују и сами наслови појединих песама (*Икарово небо, Звездано кандило, Зенонова апорија...*) а и читавих збирки поезије (*Небом опчињен као гнездом, Управна река...*).

Не можемо сада, и сами да не ”прођемо” пут истинске запитаности, којим пролазе сви духови, кад, свако у свом позвању недри дело о феномену Космоса. Шта је космос? Бескрај у бескрају? Неограничено могућим – ограничено немогућим? Необухватност и свеобухватност, које немају ”изван” и ”унутар”? Циклична пролазност ради непрекидне трајности? Време ради вечности? Чувар тајне живота и смрти?... Научници га откривају, уметници слуте, а духовници созерцају.

Где је ту Игњатовић? Чудно је, али у њему има од свега помало, а свакако, и понајвише од те поетске визије и имагинације. Јер, он није ни тврди атеиста, а има велико и широко знање; није ни верник по канону, али, кад је у сопственој моћи и раскоши, уме бити Богу захвалан, а и кад је немоћан, у покорности и скрушености, још драматичније и мудрије созерцава Створитеља. Игњатовић је, а то је одлика правих песника, тај троструки Прометеј саздан од гноме, сна и вере, који само такав ”троипостасан” и може донети нове визије о свеколиком космосу.

Спознаје и недоумице, визије и питања, одушевљеност и јеткост... – као копче од супростављених токова свести и осећања, ”отварају” или ”затварају” многа места у стиховима нашег песника (*...При рођењу јутарњег сјаја, указа се Бог/ Разгину пепео да му круна поново засја/ Упалише се ватре и ко пожар букну цвеће/ Да ли далека звезда запамти име човека? – Звездано кандило*).

*

Каже се – наука је за корист, уметност да оплемени, а вера да спасе! Дакле, ова три исконска талента човека се не искључују, а и кад се ставе у етички проблем, тј. у службу зла, сви се окрећу против Бога и Његовог Стварања. Повезаност и сагласје ово троје, можемо препознати у много чему, и у нашем времену. Ако с пажњом слушамо причу космонаута, кад се из ”небеске мисије” враћају на мајку Земљу, њихов доживљај и надахнуће су некад право поетско осећање Космоса. Слично је у души и сваког астронома, кад кроз телескоп ”зарони” у ноћно небо... У песми *Ноћни пој*, Игњатовић то овако доживљава: *...Ноћас се звезда непозната/ ко зна где, ко зна која оброни/ оброни и на шта да се ослони/ јер, на кога, на шта је у безваздуху/ у*

црној руци без галаксије/ без мајчиног сунца звезде Данице/ Великог Медведа оца...

Откривши полугу, славни Архимед је у одушевљењу узвикнуо: ”Дајте ми тачку ослонца и померићу Земљу”! Јеванђеље поручује – ако имаш веру и горе можеш премештати! Тако и песник, ако пронађе ”праву реч” (ако му се да!) може открити невероватне светове, изван и у овом нашем. Највећи српски духовни песник, Свети владика Николај Велимировић, у ”Мислима о добру и злу” каже, да поезија извире из самог Дрвета Живота. Па зар јој у највишим дOMETИМА и можемо оспорити да дух васкрсава и оживљује, као што и она Миљковићева ”прејака” реч ”убија”?

А између те оживљујуће и умртвљујуће моћи поетских речи, дух обитава у нијансама од генијалности и луцидности, до слуђености и збуњености. Игњатовић на једном месту узима познату ”Роршахову мрљу” (познати психо-тест за људске асоцијације) да својом поетском асоцијативношћу поручи: *...Јер ништа случајно неће да бива/ у свачему се увек нешто скрива...
... С капљама крви и белином речи/ као кад Космосом завртиш чигру/ више не знаш шта боли шта лечи... (Роршахова мрља).*

Песник се често користи и познатим филозофским сазнањима, ”упрежући” их у своје поруке и о нашем времену. Тако, узима и чувену Зенонову апорију, (подсетимо – по античком мислиоцу Зенону, названо побијање мишљења противника, кад се логичним развојем доведе до апсурда!) и у истоименој песми, користећи познате субјекте, ””непобедиви” Ахил и ”спора” корњача, у ироничном тону, и сам доводи до апсурда олако убрзање моћи и надмености, наспрам стрпљивог, мудрог и одмереног трудољубља, што обоје обитавају и данас у космосу, природи и међу људима. Наравно, његов Ахил је модерни – вози мотор и у брзини превиђа кривину, те удара у дрво крај пута и гине, док корњача ипак на крају стигне, ”...којој, дабоме, и није било до трке”.

*

Моћан је и чудесан наш српски језик, јер често у себи садржи и много дубљу симболику од ”наменског именовања”. Тако, и сама реч ”свемир”, иза прве слике ”све је мирно”, значи и једно суштинско стање равнотеже и реда, те међусобне повезаности и зависности. У песми *Човеков стуб*, то и песник спознаје: *... Боже, и мождане карте на Космос личе/ са свим звездама што стоје у равнање... Или, у песми Родоскрвни Аранђел Исакович:...Бескрајем неба животи у круг плове... Или, у песми Премошћавање времена: ... Свет је сред пустиње безвремена... Хаосом у ствари логика реда влада...*

Човек је, ипак, трагично биће, у својој Долини плача заробљен – и то је већ одавно свештано! Игњатовић би био незрео дух и нека врста софистике-идеалике, да је иједном заобишао тај усуд постеденског човека, кад се у хармонији Космоса, некако мора уклапати и дисхармонија божанског и анималног у човеку. У много песама, а већ према намереној теми, песник ”увезује” и Небо, космос, звезде... дочаравајући тешки и напети суживот неких непомирљивих ствари и суштина.

У Сонету о ватри, погодни су митолошки симболи:...У свему па и у речима пламсају ватре/ А у људима свим много богова се крије/ Бог Зевс сред Космоса разапео шатре/ У руци му жезло, на скиптру око змије... У песми Човеков стуб: ... А космосом ветрина пуста дува ли дува... ...А и Космос је настао у Антилској рупи/ и зато је све од свачега и скривено... ... Људи су комете и узалуд ослонац траже... ... Космос је мождани храст тамо разгранат...

Знамо већ, Игњатовић је у свом времену, међу највећим родољубивим песницима. Кад пева о Косову и изгнанству свог народа, у песми *Срео сам људе*, он каже: *... Сретох и небо у бекству са Сунцем запрегнутим...* или у песми *Песма над водом*: *...Љубисмо се са звездама на путу/ Небо најјаче подупиру наше кости...* Небо је често присутно и у песмама о Београду, толико, да је и читав један циклус насловљен са "Небесник"! У песми *Небо Београда*, имамо осећање посебног родољубља: *... Небо Београда највеће је небо Васељене/ ал` читаво стане у једно само моје око...*

Игњатовић је оригиналан и нов, у свему чега се дотакне. О "небеском завичају" правих песника каже: *...Зато сам и ја као Дис/ с неке звезде пао...* а о зидарима и ово: *... Они од магле времену зидају стубове/ Поставе на њих куполу неба и гнездо/ Прозор отворе с очима...*

*

Знамо, сваки песник, који поетику артикулише "небом и звездама", па тако и Игњатовић, до тих висина се узвисује ноћу, кад природа и остали свет мирују. Зар и астроному није ноћ најважнија? А и свети Божији угодници су се, најдубље и најревностије молили ноћу, баш због тог манифестационог "умањења" овог пролазног света. Тако, сваки песник, научник и верник, у заносу свог духа, у тим горњим световима "препозна" само своју звезду водиљу. У већ помињаној песми *Ноћни пој*, Игњатовић "бди": *О, да ли неко око и мене, бар у сну ноћас види/ и срећно сања као цвет, што се тајни својој окреће?/ А ја,ко стожер уснулог света, сам на тој хриди/ усред алавог мора, један талас сјајни...*

Но, вратимо се још дубинској моћи нашег језика... И та реч "Космос", као да поставља суштинско питање, које мучи човека од Адама до данас. То су покушали одгонетнути сви, баш сви – сваки човек без обзира у каквом му је "оделу" живела душа – прост, мудар, сиромашан, богат, роб, цар, светац, зликовац... То је и суштинско питање већ поменута три талента људског духа: науке, уметности и вере. Игњатовић о томе промишља и у врло конкретной песми *Ко сам*: *...Ко сам, питам оног што ме сад зачикава?/ Сакрио се у мој лик и говори моје речи... ... Човек је као птица, ал` га небо не прима!...*

Песник, видимо, радо и често користи појам птице, као универзалног симбола летења, слободе и висине. Користи и исконски сан човека за тим стварима, узимајући и познате нам митске артефакте, као што су "први летачи" Дедал и Икар. Завршном строфом песме *Икарово небо*, подсећа нас, колико нам је, истовремено, и близу и далеко небо, не само као простор и

физичка даљина: ... *Сви ми Икарове збирамо тајне/ по праху његових мртвих крила./ Небеске двери нас муче бајне./ Ал` небо оковала наукова свила...*

Варају се они, који кажу да песници не утичу на свет! Да је тако, зашто би онда били толико прогоњени или слављени кроз сурову историју људског рода? Они су некад пожељни, некад ”опасни”. Чак, и кад својим невероватним унутрашњим моћима, не нарушавају вечну космичку равнотежу. Треба бити опрезан пред дилемом ”просејавања” на песнике добра и песнике зла. Како год, Миодраг Д. Игњатовић је несумњиво ”корисни лирик”, који, и својим поетским созерцањем човека и космоса, само додаје том ”све миру” - овоземаљском и небеском. Никако надмено, умишљено и људски себично, већ из реалног поретка ствари, као што у песми *Тамно сунце* констатује: ...***Васиона је непредвидљива тема/ а писац је тек осушена евенка!***

COSMICAL MOTIFS IN THE POETRY OF MIODRAG D. IGNJATOVIĆ

Cosmical motifs in the poetry of Miodrag D. Ignjatović have been analyzed.

Key word: Cosmical motifs, Miodrag D. Ignjatović.